

Ook de duinen bieden toekomst aan vleermuizen

Wanneer over vleermuizen wordt gesproken denken veel mensen onwillekeurig aan de onderaardse kalksteengroeven in Zuid-Limburg. Dit is niet geheel onterecht, zoals blijkt uit de globale verspreiding. Verschillende Zuidlimburgse kalksteengroeven waren voorheen en zijn voor een aantal soorten nog steeds zeer belangrijke winterverblijfplaatsen.

Sedert ongeveer 10 jaar is echter gebleken dat ook de duinen langs onze Noordzeekust geschikte of geschikt te maken verblijfplaatsen voor vleermuizen kunnen bieden.

door P.H.C. LINA

In de duinen bevinden zich nog talloze, vaak ondergrondse restanten van voormalige verdedigingswerken uit de Tweede en soms ook nog uit de Eerste Wereldoorlog, ondermeer bestaande uit losse bunkers en complexe gangenstelsels die soms een lengte hebben van enkele honderden meters en in een enkel geval zelfs de 1500 meter bereiken. Vastgesteld werd dat vooral de ondergronds gelegen gangen aantrekkelijke winterverblijfplaatsen voor vleermuizen zijn, hoewel de klimatologische omstandigheden en gewaarborgde rust niet altijd voldoende aanwezig zijn.

GESCHIKT MAKEN

Het treffen van voorzieningen in de bunkers blijkt na twee jaar reeds een positief effect te kunnen hebben op de aantallen overwinterende vleermuizen. Er zijn thans gangenstelsels die met hun aantal en soorten vleermuizen niet onderdoen voor goed bevolkte mergelgroeven in Zuid-Limburg! Tot nu toe zijn in duinen gelegen bunkers de Watervleermuis, de Gewone

Grootoorvleermuis, de Baardvleermuis, de Franjestaart en de Meervleermuis aangetroffen, waarbij de Watervleermuis ruim 90% van het bestand uitmaakt.

Losse bunkers met een of meer vertrekken zijn dikwijls minder geschikte verblijfplaatsen voor vleermuizen omdat er vaak een te snelle uitwisseling van de binnen- en buitenlucht plaatsvindt, waardoor niet aan de vereiste hoge luchtvochtigheid en konstante lage temperatuur wordt voldaan. Toch kunnen ook dergelijke bunkers voor vleermuizen geschikt(er) worden gemaakt door de ingang te voorzien van een deur met een kleine invliegspleet en het dicht maken van eventuele andere openingen. Met dergelijke maatregelen zijn bij ijskelders positieve resultaten geboekt.

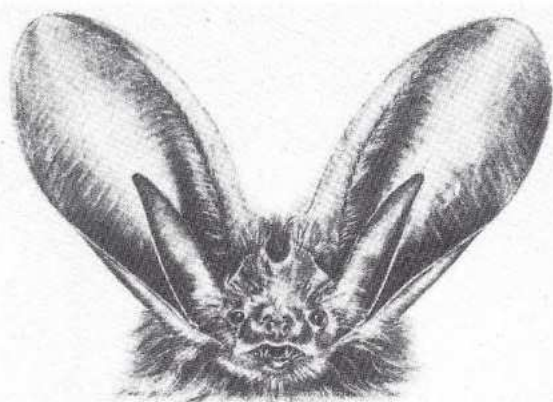
E. Hugel

Soms kunnen bunkers geschikt worden gemaakt voor vleermuizen

WINTERSLAAP

Onze vleermuizen voeden zich met insecten, die 's winters niet of nauwelijks beschikbaar zijn. Door het houden van winterslaap, waarbij de stofwisseling aanzienlijk wordt vertraagd, kunnen vleermuizen de winterperiode overbruggen. Daarbij moet de winterverblijfplaats wel aan een aantal eisen voldoen. Het moet er rustig zijn en de temperatuur dient laag (5-10 °C) en zo konstant mogelijk te zijn. Bovendien zal er, om uitdroging van de dieren te voorkomen, een hoge luchtvochtigheid moeten heersen. Om de rust in de Limburgse kalksteengroeven te handhaven zijn de afgelopen jaren de ingangen van talrijke groeven voorzien van stevige traliehekken. In sommige groeven konden door het treffen van voorzieningen ook de temperatuur en lucht-

Grootoorvleermuis

vochtigheid voor vleermuizen worden geconditioneerd. Daar waren vaak aanzienlijke bedragen mee gemoeid, de resultaten blijken dit echter te rechtvaardigen.

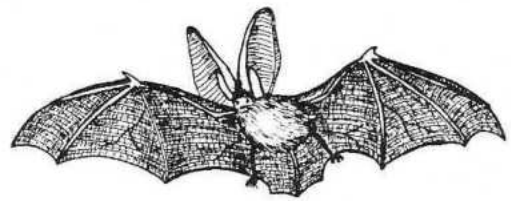
ZOMER

Het is niet bekend of de in de bunkers overwinterende vleermuizen ook 's zomers in de duinen verblijven. In bunkers en gangenstelsels worden ze 's zomers slechts sporadisch aangetroffen. Het is echter niet uitgesloten dat een aantal van deze vleermuizen hun voortplantingsplaatsen (kraamkamers) dicht bij de duinen in holle bomen of gebouwen hebben en het duingebied ook als fourageergebied gebruiken.

VERSPREIDING VAN DE SOORTEN

Sedert de tweede helft van de vorige eeuw is het aantal vleermuissoorten in Nederland gestegen van 8 tot 19. Deze toename is enerzijds toe te schrijven aan veranderde taxonomische opvattingen (een aantal soorten is in meerdere soorten opgesplitst) en anderzijds toe te schrijven aan het ontdekken en/of zich vestigen van nieuwe soorten. De verschillende soorten komen niet gelijkmatig verspreid over het land voor en ook hun aantallen kunnen nogal verschillen.

De Dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*), de Laatvlieger (*Eptesicus serotinus*) en de Watervleermuis (*Myotis daubentonii*) zijn thans de meest algemene soorten in Nederland. De twee eerst genoemde soorten worden 's zomers en 's winters meestal in woningen en andere gebouwen aangetroffen; de Watervleermuis heeft in de regel 's zomers holle bomen als

Vliegende Grootoorvleermuis

kraamkamer en wordt in gestaag toenemende aantallen in veel van zijn winterkwartieren aangetroffen. De Baardvleermuis (*Myotis mystacinus*) neemt voortdurend iets in aantal af. Er zijn aanwijzingen dat ongeveer 12% van het aantal waargenomen baardvleermuizen betrekking heeft op de moeilijk daarvan te onderscheiden Brandt's Vleermuis (*Myotis brandtii*).

De Gewone Grootoorvleermuis (*Plecotus auritus*) is gedurende de afgelopen twee decennia aanzienlijk achteruitgegaan. Deze achteruitgang zet zich helaas nog steeds voort. Van de Meervleermuis (*Myotis dasycneme*) is een aanzienlijk aantal kraamkolonies, met name in de provincie Friesland, door restauratie-activiteiten verdwenen. Deze soort overwintert gewoonlijk in de onderaardse kalksteengroeven in Zuid-Limburg, maar sinds 1977 ook in de omgeving van Arnhem en in kleine aantallen in bunkercomplexen in de Zuidhollandse duinen. De Franjestaart (*Myotis nattereri*) is vnl. bekend in het zuidelijk deel van ons land.

De overige Nederlandse vleermuissoorten worden hier niet besproken, omdat de duinen (nog) niet tot hun overwinteringsgebied behoren.

Vleermuis in bunkergang

E. Hüge

